

ATAUM E-BÜLTEN

Mayıs 2009

Sayı:7

İçindekiler

-Küresel Kapitalist Krizin Siyasi İdaresi

Konuk Yazar: *Pınar BEDİRHANOĞLU*

-Guantanamo tutukluları nereye!
Zafer ÖRNEK

-Belçika'da kaçak göçmenlerin durumu
Nagehan ŞEN

-Çek Cumhuriyeti'nin 'Çingene Sorunu'
Zahide Tuğba ŞENTERZİ

-Fransa'da fazla Müslüman olmak polisliğe engel mi?
Nagehan ŞEN

-BBC'de tarafsızlık artık tırnak içinde
Özge Doğan

-İspanya'da ETA bitiyor mu?
Ceren Dönmez

-İzlanda Çözüm Olarak AB'yi Seçti
Emrecan ERDOĞAN

-Moldova Seçimleri Sonuca Bağlandı
Eylül Başak TUNCEL

-Avrupa Birliği'nde Bir Göçmen Krizi Daha - *Nazlı Seza ONAT*

-BM Irkçılıkla Mücadele Konferansı Avrupa'yı da karıştırdı
Esra AKGEMCİ

-AB'nin 'NATO Krizi'
Erdem GÜNEŞ

-Portre: Bernard Kouchner
Yeşim ÖZTÜRK

Konuk Yazar: Pınar BEDİRHANOĞLU

Küresel Kapitalist Krizin Siyasi İdaresi

2007 yaz aylarında ABD konut piyasasında patlak veren küresel kriz, finans piyasalarından sonra reel sektörü de etkileyerek gelişmiş kapitalist ülkeler dışındaki coğrafyalarda da adım adım ilerlemektedir. Krizi kontrol altına alabilmek ümidiyle başta ABD olmak üzere Batılı devletler tarafından, piyasalara trilyonlarca dolarlık fon ve kredi enjekte edilmekte, bu sayede kriz koşullarında en iyi tahminle 2010'dan itibaren bir düzelme gözlemlenebileceğine ilişkin spekülasyonlar yapılmaktadır. Öte yandan, kriz koşullarını ortadan kaldırmak ve benzer krizlerin bir daha tekrarlanmamasını sağlamak amacıyla toplanan çok sayıda uluslararası toplantı ve girişimden, henüz bu yönde somut adımlar çıktığını söylemek mümkün görünmemektedir. Nisan ayı başında Londra'da toplanan G20 Zirvesi bu toplantıların en son örneklerinden biriydi. En önemli sonucu, IMF'ye 750 milyar dolarlık ek bir bütçe sağlanması ve Para Fonu'nun finansal risklerin erken tespitiyle görevlendirilmesi olan toplantı, bunun dışında temel olarak ülkeler arasında finansal koordinasyonun artırılması ve ticarete korumacılığa başvurulmamasına ilişkin temennilerle bitti.[1] 1990'lar boyunca başta Güney Doğu Asya olmak üzere, Güney ülkelerinde yaşanan finansal krizlerdeki sorumluluğu nedeniyle sert eleştirilerle karşı karşıya kaldığı hatırlanırsa, IMF'nin bu şekilde tekrar güçlendirilmesinin, krize karşı nitelikli bir müdahaleden çok, mevcut sorunlu kredi ilişkilerinin sorgulanmadan yeniden üretilmesi anlamına geldiği ortaya çıkmaktadır.

Peki krize karşı bir türlü uluslararası düzeyde, bütünlüklü bir yanıt geliştirilememesinin nedenleri neler olabilir? David Harvey, Kasım 2008'de kendisiyle yapılan bir röportajda, o tarih itibariyle dünya finansal piyasalarında dolaşmakta olan para miktarının 600 trilyon dolar olduğunu ve yalnızca meblağının büyüklüğü nedeniyle değil, aynı zamanda bu piyasaların kaotik ve anlaşılmaz olmasından dolayı da, herhangi bir siyasi gücün bu sürece müdahalesinin kolay olmadığını söylüyordu.[2] Bu sorunun yanıtı ve Harvey'nin yorumuna ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılabilmesi için, kapitalizm-kriz ilişkisi ile kapitalist üretim ilişkileri içinde finansal alanın anlamı ve devletlerarası ilişkilerin önemi üzerine kuramsal ve tarihsel olarak biraz düşünmek gerekmektedir. Bunu bu yazıda, günümüzde yaşanan küresel kapitalist kriz üzerine sık sık dile getirilen iki temel sava odaklanarak yapmak istiyorum. Bu savlardan birincisi, bu krizin, temel olarak finans alanından kaynaklanan bir kriz olduğu, ikincisi ise bu krizin devletlerin piyasaya müdahalelerini meşru kılacak yeni bir siyasi anlayışın önünü açabileceğidir.

Krizin, finans alanından kaynaklanan bir kriz olduğu savı, yaşadığımız krizin üretim ilişkilerinden tamamen bağımsız olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Finansallaşma, kapitalizme özgü anarşik piyasa koşullarının içsel çelişkileri içinde sık sık eksik tüketim, fazla üretim, azalan kâr oranları gibi sorunlarla karşı karşıya kalan sermayenin, bu sorunlardan kaçmak için başvurduğu temel stratejilerdendir. Bugünkü krizle büyük benzerlikler gösteren 1929 krizinin ardında, ABD'deki eksik tüketim sorununun Amerikan orta sınıfının borsa üzerinden borçlandırılmasıyla aşılmaya çalışılması bulunmaktaydı. Günümüzde yaşanan finansallaşma eğiliminin ilk ortaya çıktığı yıllar ise, 1960'lardır. Bu yıllarda, başta Avrupa sermayesi olmak üzere Batı sermayesi, üretim alanında örgütlü ve güçlü emekle verdiği dişe diş mücadelede zorlandıkça ve kâr oranları düştükçe dolar spekülasyonundan medet ummaya başlamış, bu yönelim 2.Dünya Savaşı sonrası uygulanan ve merkezinde altına endeksli dolar bulunan uluslararası para yapısının sonunu getirdiği gibi, finansal serbestleşmeye dayanan neoliberal politikaların şekillenmesinde de kurucu rol oynamıştır.

1980'lerden bu yana yaklaşık 30 yıldır uygulanan neoliberal politikaların, sermayenin kâr oranlarında bir toparlanmaya neden olup olmadığı konusunda Marksist araştırmacılar arasında bir uzlaşma olmasa da, bu süre içinde emeğin sermaye karşısında büyük güç kaybettiği açıktır. Sıkı para politikaları, finansal serbestleşme ve ihracata dayalı büyüme stratejilerinin ortak sonucu, reel ücretlerde gerileme ve çalışma koşullarında 19.yüzyıl vahşi kapitalizmine geri dönüş olmuştur. Buna bir de eğitim, sağlık gibi alanlarda sosyal devlet politikalarının giderek terk edildiği eklenirse, neoliberal politikalar nedeniyle tüm dünyada emeğin karşı karşıya bulunduğu yıkım daha iyi anlaşılabilir. Tüm bu sorunların yaşadığımız kriz süreci içinde daha da derinleşmesi beklenmektedir.

Ancak, kapitalizm günümüzde kendi içsel çıkmazlarını öylesine aşamaz bir noktaya gelmiştir ki, emeğin gücü bu kadar kırıldığı halde, kapitalist birikim koşullarında istikrara ulaşamamaktadır. Bir yanda sermaye karşısındaki gücü olağanüstü kırılmış sömürülmeyi bekleyen büyük bir emek ordusu, diğer yanda son nesil teknolojik yatırımlarla donatılmış sayısız şirket olduğu halde, bunlar birbirleriyle toplumsal açıdan faydalı bir üretim ilişkisine sokulamamaktadır. Aşırı birikim sorunu olarak da tanımlanan bu koşullar içinde, finansal spekülasyon, bir türlü aşılamayan bu sorunun hem yeniden üretilmesi hem de idare edilmesinde en önemli dinamiklerden biridir. Sermayenin, finans alanındaki riskli de olsa çok yüksek kârlı yatırımlarından vazgeçmeye zorlanması için kriz önemli bir kırılma noktası

olarak düşünülse de, dünya çapında hala geçerli olan sert piyasa rekabeti nedeniyle bu, sermayenin kendiliğinden ve kolayca yöneleceği bir strateji gibi görünmemektedir. Gowan, finans alanında kâr elde edebilmenin yolunun piyasaya yapılabilecek spekülâtif müdahaleleri kontrol edebilecek güce sahip olmaktan geçtiğine, bunun da şirketleri finansal faaliyetlerinin kapsamını giderek büyütme zorunluluğuyla karşı karşıya bıraktığına dikkat çekmektedir.[3]

Öte yandan, piyasa rekabetinin dayattığı bu soğuk rasyonelitenin, farklı insani, siyasi ve toplumsal taleplerin ve hayallerin dile getirilip, hayata geçirilmesi için ne derece kısıtlı bir özgürlükler alanı yarattığı, liberal teorisyenler tarafından olmasa da, giderek daha yoksullaşan geniş halk kesimleri ve eleştirel yaklaşımlar tarafından gayet iyi anlaşılmakta ve yaşanmaktadır. Sonuç olarak, günümüzün kapitalist krizi, finans alanında patlak veren bir kriz olsa da, krizin kaynağında, kapitalist üretim ilişkileri bulunmaktadır. Yaşamın tüm alanlarının, canlıların ihtiyaçları yerine sermayenin birikim kaygısına uygun olarak metalaştırıldığı bu toplumsal ilişki biçimi içinde, kriz sürekli ve kaçınılmazdır. Bu nedenle yaşananın "kriz" yerine, "çöküş" olarak nitelendirilmesi belki de daha doğru bir ifade olacaktır.

Krizle birlikte devletlerin piyasaya müdahalelerinin tekrar meşrulaşp meşrulaşmayacağına ilişkin ikinci sav ise, tamamen yanlış varsayımlar üzerinde yükselmektedir. Sanılanın aksine, neoliberal politikalarla, devletlerin piyasa dahil toplumsal alana olan müdahaleleri azalmamış, olsa olsa biçim değiştirmiştir. Unutulmamalıdır ki, bizzat neoliberal politikaların uygulanması bile kendi başına devletlerin kurumsal/siyasi müdahalelerini zorunlu kılmaktadır. Devletler daha önce kamusal bir anlayışla düzenlenen sağlık ve sosyal güvenlik gibi alanlardaki düzenleyici müdahalelerine teker teker son verip, finansallaşmanın önünü açarken, yaşanan dönüşümün maliyetini ulusal ölçekte sermaye yerine emeğe, küresel ölçekte ise Güney ülke halklarına ödetecek politikalarına devam etmektedirler. Türkiye'de 2001 krizinde banka zararlarının kamulaştırılması, ABD'deki konut krizinin vebalinin yalnızca kredileri alan dar gelirliilere ödettirilmesi bunun yakın dönem örnekleridir. Buna bir de, devletlerin güvenlik yapılarının tüm dünyada reform adı altında daha da güçlendirildiği gerçeği eklenirse, "neoliberal dönemde devletin küçülmesi" savının hiçbir maddi temeli olmadığı iyice ortaya çıkacaktır. Bu süreçte devletin dönüşümü, sınıflar ve ülkeler arası eşitsizliklerin derinleştiği günümüzde, kapitalizm içinde kaybeden geniş kesimleri tahakküm altında tutabilecek güçte devlet, güvenlik ve ideoloji yapılarının oluşturulması çabasıdan başka bir anlam taşımamaktadır.

Öte yandan, devletler ve siyasi süreçler, finansal serbestleşme dahil neoliberal politikaların uygulanması sürecinde kurucu rol oynuyor olsalar da, bu durum, devletlerin ve siyasi süreçlerin kendi şekillendirdikleri piyasa koşullarıyla kısıtlanmadıkları anlamına gelmemektedir. Küresel ölçekte kurulan finansal ve iktisadi bağımlılık ilişkileri, günümüzde ABD gibi güçlü kapitalist ülkeler için dahi finansal kırılganlıklar yaratmış görünmektedir.[4] Ancak, ülkeler küresel kapitalist krize, tarihsel özgüllükleri nedeniyle, emek-sermaye ilişkileri ya da iktidar yapıları bakımından farklı koşullar içinde yakalanmışlardır. Bu farklılıklar, -krizin ilk aylarında Türkiye'de hükümet tarafından sıkça dillendirilen bir ifadeyi kullanacak olursak- özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerin, küresel rekabet koşulları içinde "krizi kendileri için fırsata dönüştürecek" hamleler peşinde koşmalarını beraberinde getirmiştir. Krizi kontrol altına almak amacıyla geliştirilen öneriler, bu nedenle uluslararası düzeyde ortak bir stratejiye dönüşmemektedir. Son G20 zirvesinde, ABD ve İngiltere

tarafından önerilen parasal ve mali genişleme politikalarının, Fransa ve Almanya tarafından benimsenmemesi, Fransa ve Almanya'nın bunun yerine finansal piyasaların küresel ölçekte düzenlemesine yönelik taleplerle ortaya çıkmalarının ardında, bu çerçevede anlaşılabilir kaygı ve çatışmalar yatmaktadır. ABD ve İngiltere, dünya çapında istikrarsızlığa neden olsa da, Wall Street ve City'nin belirleyici müdahaleler yapabildikleri finans piyasalarının[5] düzenlenmesi yerine, mümkün olduğunca idare edilmeye devamından yana görünmektedir. Buna karşılık, özellikle ABD şirketlerinin finans piyasalarında sahip olduğu hakimiyetin, kendi ülke ekonomilerini etkileme gücünden rahatsız olan Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkeler uzun süredir, müdahaleci ve korumacı politikalara dönülmesi gerektiğini yüksek sesle dile getirmektedirler.[6] Ancak, Avrupa ülkeleri açısından müdahalecilik ve korumacılığın sınırlarının, sadece sermaye-içi çatışmalar bağlamında anlam kazandığı ve Avrupa'da emeğin 2000'ler boyunca "AB'nin küresel rekabet gücünün artırılması" sürecinde kaybettiği cepheleri emeğe yeniden kazandırmama kaygılarıyla çizildiği de unutulmamalıdır. Gerek AB Merkez Bankası'nın kriz koşulları içinde bile sıkı para politikaları konusundaki ısrarı[7], gerek Mart 2009'da yapılan AB zirvesinde, AB'nin ABD tarafından önerilen genişlemeci politikaları benimsememesi gerektiğini savunan Hollanda Başbakanı'nın ileri sürdüğü türden gerekçelerin semptomatik okuması, bu yorumu destekleyecek ipuçları vermektedir: "AB ile ABD'yi karşılaştıramazsınız. Bizim, işsiz kalan insanlara bakacak sağlam güvenlik yapılarımız var."[8]

Bu tablo içinde, gelişmiş kapitalist ülkelerin kriz ortamında sahip oldukları bu tür siyasi ve iktisadi manevra ve müdahale imkanlarının, Güney ülkeleri açısından pek de sözkonusu olmadığı ayrıca altı çizilmelidir. Küresel kriz koşullarında sıcak para hareketlerinin düşük getirili de olsa daha az riskli ABD ve Avrupa piyasalarına yönelmesi, 1980'lerden bu yana izledikleri politikalar nedeniyle, meşru yeniden üretimleri kısa vadeli sermayeyi ülkelere çekmelerine bağlı hale gelen Güney ülkeleri açısından politika seçeneklerini oldukça sınırlamaktadır. Bu koşullar altında, sermaye-emek çatışmasının yarattığı sorunları idare etmekte Kuzey ülkelere göre çok daha fazla zorlanan Güney'in kapitalist devletlerinin, otoriter idare biçimlerine giderek daha fazla yönelmesi olasılığı da artırmaktadır.

- [1] "World Leaders Pledge \$1.1 Trillion for Crisis", The New York Times, 2 April 2009.
- [2] David Harvey, "Bankerlerin Diktatörlüğü", Express, Kasım 2008, 26-8.
- [3] Peter Gowan, "Crisis in the Heartland, Consequences of the New Wall Street System", New Left Review 55, 2009, 12.
- [4] Günümüzde özellikle ABD ve Çin arasında kurulan "dehşet dengesi"ne ilişkin kapsamlı liberal bir analiz için bkz. Yoichi Funabashi, "Forget Bretton Woods II: the Role for U.S.-China-Japan Trilateralism", The Washington Quarterly, April 2009, 7-25.
- [5] Gowan, 16.
- [6] Eric Helleiner ve Stefano Pagliari, "Towards the G20 Summit: From Financial Crisis to International Regulatory Reform", Policy Brief, No.9, The Centre for International Governance Innovation, October 2008, 4. Yazarlar bu çerçevede, Alman Şansölyesi Angela Merkel'in ABD kredi derecelendirme şirketlerinin dünya piyasalarındaki oligopolisini kırmak amacıyla, Avro alanı için ayrı bir derecelendirme kurumu oluşturulması önerisini hatırlatmaktadırlar.
- [7] "European Bank Resists Printing Money", The New York Times, 24 March 2009.
- [8] "E.U. Rejects Stimulus, Favors Aid for Welfare", The New York Times, 20 March 2009

Guantanamo tutukluları nereye!

Zafer ÖRNEK

ABD'de ocak ayında göreve başlayan Obama yönetimi Guantanamo Körfezi'ndeki ABD üssünden salıverilecek 10 kişinin Almanya tarafından kabul edilerek oturma izni verilmesi isteğini dile getiren resmi başvurusunu Berlin'e yaptı. Almanya İçişleri Bakanlığı bu kişilere söz konusu izni vermeden önce derin bir araştırma yapmaları gerektiğini söyledi. Şansölye Angela Merkel'in partisi CDU ise bunun ABD'nin sorunu olduğunu ifade etti.

CDU-SDP Çekişmesi

Başvurunun yapılacağı aslında birkaç ay öncesinden tahmin ediliyordu. Zira Obama yönetimi göreve geldikten kısa bir süre sonra Guantanamo'da tutuklu olan 250-300 kişinin bir kısmının salıverileceği ve bir yıl sonra da üssün kapatılacağı gündeme geldi. Yaklaşık 50-60 kişinin siyasi nedenlerle kendi ülkelerine geri dönemeyecekleri ve bazılarının ise ülkelerine dönmeyi kendilerinin istemediği ortaya çıktı. Bu durumda ABD stratejik müttefiklerinden yardım istemek durumunda. Sosyal Demokrat Parti (SDP) üyesi ve Dış İşleri Bakanlığını yürüten Frank Walter Steinmeier, ABD'ye yardım edeceklerini ve birkaç tutukluyu Almanya'ya kabul edebileceklerini açıklayınca, Almanya'da yaklaşan seçimlerin siyasi ortama hakim olduğunu hatırlatır bir biçimde, SDP'nin iktidardaki koalisyon ortağı ve önümüzdeki 2009 Genel Seçimlerinde en güçlü rakibi Hıristiyan Demokrat Parti (CDU) üyesi ve İç İşleri bakanlığını yürüten Wolfgang Schäuble buna şiddetle karşı çıktı. Guantanamo'dan salıverilecekleri kabul etmek isteyen SDP'ye muhalefetteki Yeşiller ve Sol Parti, buna karşı çıkan CDU'ya da yine muhalefetteki Hür Parti destek verince Almanya siyaseti bir krize girdi ve herhangi bir uzlaşma sağlanamadı. O dönemde resmi bir başvurunun yapılmamış olması Almanya Hükümetinin sorunu ertelemesini kolaylaştırdı. Avrupa Birliği'nin 23 ülkesinde seyahat serbestisinin uygulanıyor olması ve bu ülkelerin herhangi birinin Guantanamo'dan gelecek kişileri kabul etmesinin diğer 22 üye ülkeyi de ilgilendirecek olması gerçeği, konunun AB karar organlarında gündeme getirilmesi ihtiyacını da doğurdu.

Geçmişin Gölgesinde AP

Avrupa Parlamentosu yaptığı bir genel kurul toplantısında Guantanamo tutuklularının Avrupa ülkelerine hangi şartlarda ve sayıda kabul edilebileceğini görüştü. Fakat buradan bir karar çıkmadı. Parlamentodaki bazı siyasi grupların konuya nasıl yaklaştıklarının ip uçlarıysa yaptıkları açıklamalarda mevcut. Örneğin Avrupa Halk Partisinden Hartmut Nassauer, "İşkenceye uğrayan herkesin Avrupa tarafından kabul edilme hakkı olduğunu tanıyacak kadar ileri gitmedik" dedi. Nassauer tutukluların "potansiyel terörist" olduklarını iddia ederek konunun güvenlik kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürdü. Tutukluların kabul edilmesinin üye ülkelerin inisiyatifine bırakılması gerektiğinin altını çizen görüş de benzer argümanlara dayanıyor. Diğer taraftan Parlamentodaki Liberaller ve Yeşiller, Bush yönetimi ile Avrupa'nın Irak ve Afganistan'da işbirliği yaptığını ve bu

bağlamda da Guantanamo sorununun çözümünde sorumluluğu paylaşmak zorunda olduğunu dile getiriyorlar.

Bu yaklaşımlar Avrupa'nın geçmişindeki benzer bir deneyimi akıllara getiriyor. İki savaş arası dönemde hiçbir Avrupa ülkesi, 1918'den başlayarak kıtada sayıları giderek artan mülteci ve göçmenlere sınırlarını açmamış ve çoğu da kendi sınırları içindeki azınlıkların siyasi haklarını ellerinden almış ve/veya onları toplumdan soyutlamıştı. Üstelik bu insanlar Avrupa'nın halklarındandı ve sadece yaşadıkları ülkelerden sınır dışı edilmiş olmaları onların vatansız olarak yaşamalarına ve zulüm görmelerine göz yumulmasına yetmişti. Aradan yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçmesine ve günümüzde Avrupalıların insan hakları alanında dünyaya kendilerini örnek göstermelerine ve gün ışığına çıkan Guantanamo işkencelerinin şiddetle eleştirilmesine rağmen AP söz konusu kişileri Avrupa'ya kabul etme kararını al(a)madı. "Değişim" yanlılığını ve bir önceki yönetimin "hataları"na düşmeme kararlılığını dile getiren Obama yönetimine, yıllardır suçlu oldukları kanıtlanamayan bu insanların en azından bir kısmına neden ABD'de oturma izni verilmediğinin de sorulması gerekir aslında. Guantanamo Üssü'nün kapatılması kararının samimiyetine ışık tutmak amacıyla...

Eski 'Patron' Yeni 'Ortak'

Fransa ve Almanya'nın ev sahipliği yaptığı NATO 60. yıl zirvesinde Obama "ABD Avrupa'nın patronu değil ortağı olacaktır" diyerek Afganistan ve Guantanamo'da yardım talep etti. El Kaide'nin coğrafi yakınlıktan ötürü ABD'den çok Avrupa'yı tehdit ettiğini vurgulayan başkan, bu yardımın Avrupa'nın da çıkarına olduğu yönündeki fikirlerini ortaya attı. Sertliğini gizleme noktasında çok başarılı ve zeki olan bu çıkışın ne gibi sonuçlar doğuracağı merak konusu.

Önümüzdeki kısa dönemde, yapılan resmi başvuruya Almanya'nın vereceği cevabın, AB'nin ABD'ye bu sorunları çözme noktasında nasıl "yardım" edeceğinin saptanmasında belirleyici olacağı çok açık. Bir diğer açık husus ise, her ne kadar koalisyonda ortak olsalar ve daha da önemlisi Almanya-ABD ilişkilerinin yakınlığı baskın çıkacak olsa da, seçime yaklaşan bir ülkede iki rakip partinin ortak karar almalarının zor olacağı.

Belçika'da kaçak göçmenlerin durumu

Nagehan ŞEN

Belçika'da kaçak göçmenler, durumlarının kayıt altına alınması amacıyla yaklaşık beş aydır üniversiteleri işgal ediyordu. Sonunda hükümet geçici bir adım atarak kaçak göçmenlerin üç ay daha Belçika'da kalabilmelerine olanak sağladı.

Belçika, uzunca bir süredir kaçak göçmenlerle boğuşuyor. Kendi ülkelerinden ekonomik ve/veya siyasi sebeplerden ötürü kaçıp daha iyi bir yaşam uğruna Belçika'ya kaçak olarak gelmeyi göze alan insanlar, hukuki yolları denediklerinde bir sonuç elde edememekten şikayetçi. Hukuki yollardan yasal birer çalışan ve hatta vatandaş olmak istediklerini belirten kaçak göçmenler, son çareyi üniversiteleri işgal etmekte bulduklarını söylüyorlar. Çoğunluğunu Afrika kökenlilerin oluşturduğu 103 kaçak, bununla da kalmayıp 59 gün açlık grevi de yaptı. Hükümet, kaçaklara yönelik sert tutumunu 59 gün süren açlık greviden sonra biraz yumuşatmak zorunda kaldı; zira üniversite öğrencileri ve sivil toplum kuruluşları bu drama dikkat çekerek hükümet üzerindeki baskıyı arttırdı.

En son bulunan geçici çözüme göre, "insani ve tıbbi" nedenlerden dolayı kaçak göçmenlerin üç ay daha "turuncu kart" ile Belçika'da kalmasına izin veriliyor. Bu süre zarfında açlık greviden ötürü çıkan hastalıklar tedavi edilecek. "İyimser" sivil toplum kuruluşlarına göre bu tedaviyle kaçak göçmenler iş arayabilecek ve durumları düzelecek. Ancak hükümet aynı fikirde değil, zira üç aylık süre sonunda göçmenleri iade etmeye niyetli gözüküyor. Bu ise durumun insani boyutunun ne kadar vahim olduğunu gösteriyor. Hatta bir sivil toplum kuruluşunun lideri durumu "cesetlere hak vermek bir zafer değildir" diye özetliyor.

Ülkede bunlar yaşanırken, bir taraftan da Doğu Avrupa kökenlilere mesleklerini serbestçe ifa etme hakkı verilmesiyse ironik bir gelişme olarak dikkat çekiyor. Yeni çıkan yasaya göre, artık Doğu Avrupa'dan gelen işçiler herhangi bir hukuki engel veya zorlukla karşılaşmadan mesleklerini Belçika'da ifa edebilecekler. Bu yasa, sadece Doğu Avrupalıları kapsadığı için çoğunluğunu Afrika kökenlilerin oluşturduğu kaçak göçmenler sorununu çözmek bir yana, daha da derinleştiriyor. Çünkü özellikle de "Polonyalı muslukçu" önyargısı dikkate alındığında zaten iş bulmakta güçlük çeken Afrika kökenliler, bulabildikleri vasıfsız işleri de Doğu Avrupa kökenlilere "kaptırmış" oluyorlar.

Çek Cumhuriyeti'nin 'Çingene Sorunu'

Zahide Tuğba ŞENTERZİ

"Çingene sorunu", Çek Cumhuriyeti'nde son zamanlarda ortaya çıkan bir problem değil. Yüzyıllardır süregelen, kısa aralıklarla geri plana düşen ayrımcılık, hem ulusal hem de uluslararası gündemde sıkça tartışılıyor. Bildik ayrımcılığa bir de son zamanlarda artan neo-nazi saldırılarının eklenmesi sonucunda Çek Romenler önceden de olduğu gibi çareyi Kanada'ya sığınmakta arıyor.

Çek topraklarına 1400'lü yıllarda gelmiş oldukları düşünülen Romenler, o gün bugündür değişik ayrımcılık şekilleriyle mücadele ediyorlar. 16. ve 17. yüzyılda, kraliyet topraklarına girişlerinin yasak olduğu bölgelerden giriş yapan Romenler, kulak kesme, damgalanma veya idamla cezalandırılıyorlardı. "Çingene sorunu"nu kökten çözmek isteyen Maria Theresia ise 18. yüzyılda asimilasyon uygulamasına geçmiş, "yeni vatandaşlar" olarak adlandırdığı Romenlerin kendi dillerinde konuşmalarını ve geleneksel kıyafetlerini giymelerini yasaklamıştı. Romen çocuklar ailelerinden alınıp Romen olmayan ailelere, "yeniden yetiştirilmek" üzere verilmişti.

Ama Romenler en büyük darbeyi İkinci Dünya Savaşı sırasında aldı. Çek ve Moravya Romenlerinin yüzde 95'i, 1944 yılına kadar toplama kamplarında katledildi. 1948 yılında iktidara gelen Komünist rejim ise, Romenlerin az gelişmişliğine vurgu yapmış, 1958 yılında göçebeliliği yasaklamış ve 8 sene sonra da "dağıtım/iskanı" politikasıyla Romenlerin devlet tarafından tahsis edilen sitelerde yaşamalarını istenmişti. Romenlerin kültürleri ve dilleri de bastırılmıştı. Hatta yüksek ve sağlıksız doğurganlığı önlemek için bazı kadınlar "Slovakya"da zorla kısırlaştırılmıştı.

1989'da Komünist rejimin ortadan kalkmasıyla birlikte Romenlerin durumunun birçok açıdan düzeldiğini, birçok açıdan ise kötüleştiğini söyleyebiliriz. Siyasi ve ekonomik özgürlüklerini kazanan Romenler, hem Çekler ve hem de Slovaklar tarafından azınlık olarak kabul edildiler. Aynı zamanda kendi siyasi, kültürel ve eğitim kuruluşlarını kurmaya başladılar.

Diğer taraftansa, serbest piyasa ekonomisine geçişin en ağır sonuçlarını hisseden kesimde yer aldılar. Devlet kurumlarında ilk işten çıkarılanlar ve özel sektörde en son tercih edilenler Romenler oldu. Romenler arasında işsizlik 1989 sonrasında ciddi yükselme kaydetti. Human Rights Watch'ın 1992 raporunda da kaydedildiği gibi, Çekoslovakya'da demokrasiye geçişten sonra özellikle ikamet edecek ev bulma, iş bulma, kamu ve özel alandaki hizmetlerden yararlanma konularında Romenlere karşı ayrımcılık ciddi bir artış gösterdi. İş Kanunu'nun yasakladığı işe alımda ayrımcılığın gereğinin takip edilmemesi, yargıya yansıyan fiziksel saldırılarda yargının saldırganların tarafını tutabilmesi, eğitim alma

hakkının kısıtlanabiliyor olması,[1] bazı restoran ve gece kulüplerine Romenlerin alınmaması ya da onlara servis yapılması, duruma ayrı bir boyut katıyor.

Suçluluk oranı istatistiklerinin etnik kimliğe dayanarak yapılması kanunen yasak olsa da – medyanın da katkılarıyla- Romenlerin işsiz, dilenci, eğitimsiz ve suç işleme potansiyeli olan kişiler oldukları fikri zamanla kamuoyunda genel kabul görür hale geldi.

Önyargının hat safhada olduğu bu post-komünist dönemde Romenlerin karşılaştığı en büyük sorunlardan bir tanesi de fiziksel saldırılar oldu. Yaşam kayıplarının da azımsanmayacak ölçüde olduğu bu saldırıların sonucunda, Romen bir ailenin yaşadığı evin yakılması sonucunda 2 yaşındaki bir kız çocuğunun vücudunun %80`inde ciddi ölçüde yanıklar oluştu ve kritik durumu ciddiyetini koruyor. Aşırı sağın yükselişi ile birlikte Neo-nazi eylemlerinin de artması ve bu eylemlerin özellikle Romen uyruklu vatandaşların yaşadığı bölgelerde gerçekleştirilmeleri oradaki halkı tedirgin etmeye yetiyor.

Aşırı sağ fraksiyon ve Romenler arasında gelişen savaş, son zamanlarda internet ortamında da boy göstermeye başladı. Romenler, gelişen olaylar sonucunda "Gypsy radical" adı altında bir topluluk kurdular. Ne-onazi grupların eylemlerini kayda alan bu grup, özellikle hukuka aykırı faaliyetleri belgeleyip sanal ortamda yayınlıyor. Polisler bu görüntüleri takip ettiklerini ancak görüntülere dayanarak bir suçlama gerçekleşmediğini belirtiyorlar. Aynı zamanda Romenler arasında ellerinde fotoğraf makinesi ve kameralarla dolaşan "devriye"ler de göze çarpmaya başladı. Burada, "korucu" mantığından farklı olarak "olanları görüntüleme ve ortaya koyma" isteğinin ön planda olduğunu söyleyebiliriz. Seslerini çıkarmaktan çekinmeyen Romenler, son zamanlarda artan radikal eylemleri protesto etmek için 3 Mayıs'ı sokaklara çıkma günü olarak belirledi.

Çek televizyonunun pozitif ayrımcılık ilkesi gereği Romen uyruklu vatandaşları işe alması, haberlerde kişilerin etnik kökeninin belirtilmemesini amaçlayan kampanyalar, insan haklarından sorumlu bir bakanlığın kurulması, yasal düzenlemeler, polis teşkilatında radikal ırkçılara karşı kurulan bir birim, yargıda iyileşme ve hükümetin açık ayrımcılık karşıtı tavırları bu konuda atılan adımlardan yalnızca bazıları. Ancak bunların ne kadar yeterli olduğu tartışılır.

Öte yandan, Temel Haklar AB Ajansı'nın Avrupa genelinde yaptığı, Romenler konusunda ise Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan'a odaklandığı araştırma sonuçları 22 Nisan 2009 tarihinde açıklandı. Araştırmada özellikle iş almada, ev aramada, iş ortamında, sağlık hizmetlerinden ve sosyal hizmetlerden yararlanmada, restoranlarda, alışveriş merkezlerinde ve bankalarda yapılan ayrımcılık üzerinde duruluyor. Bu araştırmaya göre, Çek Romenlerin yüzde 83'ü ayrımcılığa uğradığını düşünüyor, yüzde 64'ü ise yukarıda sözü geçen alanlarda ayrımcılığa uğradığını beyan ediyor.

Sonuç? 2000'li yıllarda Çek Cumhuriyeti ile Romen göçmenlerin en fazla rağbet ettiği ülke olan Kanada arasında vize uygulaması yokken Romenlerin aşırı göçü sonucunda Kanada birçok aileyi geri gönderdi ve vize uygulamasına geçti. 2007 yılında ise 90 günü aşmayan konaklamalarda vize uygulaması kalktı ve Çek Romen uyruklu vatandaşların Kanada'ya sığınma talebi tekrar artış gösterdi. 2008 yılında sığınma hakkı talep eden kişi sayısı 861 iken, 2009 yılının ilk üç ayında başvuruların sayısı 653 oldu. Artış konusunda önceden uyarıda bulunan Kanada'nın göçmenlikten sorumlu bakanı Jason Kenney, Çek Cumhuriyeti'nin sorunlarının olabileceğini, ancak Avrupa'da "baskıcı bir ada" olduğuna inanmanın zor olduğunu belirtti.

Son olarak, bu sorunun sadece Çek Cumhuriyeti'nde olmadığını vurgulamakta yarar var. 600 senedir birlikte yaşamayı öğrenememiş toplumların, yasal düzenlemelerle bile dizginlenemeyen radikal grupların, bitmesi umut edilen ancak bitmeyen hikâyesi bu...

[1] Ostrava ilinde 18 çocuğun öğrenim kapasitesi daha yavaş olan öğrencilerin gittiği özel okullara haksız olarak gönderildiğini iddia eden ve ulusal mahkemelerden sonuç alamayan ailelerden birisi AİHM'ne başvurmuş ve AİHM de 1997'de aldığı bir karar ile eğitim alanında Romenlerin ayrımcılığa uğradığına hükmetmişti.

Fransa'da fazla Müslüman olmak polisliğe engel mi?

Nagehan ŞEN

Fransa'da polislik sınavına giren Kuzey Afrika kökenli Abdeljalel El Haddioui, "fazla Müslüman" olduğu için sözlü mülakattan elendiği iddiasıyla mahkemeye başvurdu. Haddioui'nin davayı kazanması Fransa'da bir ilk anlamına geliyor.

El Haddioui, Fas kökenli Fransız vatandaşı bir genç. İçişleri bakanlığının açtığı polislik sınavının yazılısından başarı elde ederek sözlüye kalma başarısını gösterdi. Ancak sözlü mülakatta 4/20 gibi düşük bir not alarak elendi. Haddioui, bunun Müslüman olduğu için yapıldığını iddia ederek bakanlığa karşı dava açtı. Danıştay, yaklaşık iki sene süren davanın sonucunda, Haddioui'yi haklı buldu. Danıştay hem sınav sonuçlarını iptal etti hem de Haddioui'nin yeniden sınava girme hakkı olduğunu belirtti. Ancak bakanlığın herhangi bir tazminata çarptırılmaması ve söz konusu sınavı kazanıp atanan polislerin atamalarının iptal edilmemesi de dikkat çekti. Yani, her ne kadar sınavın iptal edildiği açıklansa da, bu sınavı kazanıp atanan polisler herhangi bir işlem yapılmayacak. Kısacası, sadece Haddioui'ye tekrar sınava girebilme hakkı verildi. Özellikle de hükümetin devlet memurluğunda "ırksal çeşitliliği" öne çıkardığı dönemde bu davanın açığa çıkmasıysa hükümeti zor duruma düşürdü.

Peki bu kadar tantana koparan mülakatta tam olarak neler soruldu? Sözlü mülakatın herhangi bir kaydı olmadığı için bu sorunun cevabı tam olarak verilemiyor. Ancak dava tutanaklarına geçen ve Danıştay'ın da karar vermesini sağlayan iddialara göre, mülakatçıların Haddioui'ye sorduğu sorular arasında, "Müslüman mısınız?", "Ramazan'da oruç tutuyor musunuz?", "Eşinizin başı kapalı mı?" ve "Namaz kılıyor musunuz?" yer alıyordu.

İşin asıl ilginç olan tarafı ise, İçişleri Bakanlığının kendisini bu konuda savunmamış olması ve mülakatta elenenler ve geçenler hakkında hiçbir açıklama yapmaması. Bu yüzden ayrımcılık yapıldığı iddiası daha da güçlendi.

Danıştay'ın verdiği bu karar sadece emsal teşkil etmekle kalmayacak, bundan sonra sözlü mülakatların kayda alınması yönünde bir adımın atılmasını da beraberinde getirecek gibi gözüküyor.

BBC’de tarafsızlık artık tırnak içinde

Özge Doğan

Geçen aylarda haberlerde yer alan BBC’nin Filistinli çocuklara ilaç kampanyasını yayınlamama krizinin hemen ardından yeni bir gelişme daha yaşandı: BBC’nin Ortadoğu muhabiri Jeremy Bowen’ın “anti-semitik” yazıları, kanalın artık her biri tırnak içinde kullanılması gereken doğruluk ve tarafsızlık ilkelerine uymadığı gerekçesiyle uyarı aldı

İsrail’in Aralık’taki Gazze saldırısında yaralanmış Filistinli çocuklar için düzenlenen ve birçok sivil toplum ve yardım kuruluşunun katıldığı “Felakete Acil Müdahale Kampanyası”nın reklam filmi, geçtiğimiz aylarda BBC ekranlarında kendine yer bulamamıştı. Ne terörü, ne şiddeti, ne de herhangi birini meşrulaştırma girişimini içeren bu kampanya, sadece yardım amacıyla düzenlenmiş, kanal, kampanyayı yayınlamamanın gerekçesini ise tarafsızlığın ihlali olarak kamuoyuna sunmuştu. Bu olaydan sonra fazlasıyla tepki çeken BBC, şimdi de Britanya ve İrlanda’daki Siyonist Federasyonu’nun tepkilerine doğruluk ve tarafsızlık adına boyun eğmekle eleştiriliyor. Federasyon’un sözcüsü Jonathan Hoffman, “BBC İsrail karşıtı önyargıları besliyor, bu durumda Bowen’ın editörlük konumu kabul edilemez” diyerek görüşlerini kamuoyuyla paylaşmıştı. Sadece Bowen’la ilgili değil, BBC internet sitesinde yer alan diğer Ortadoğu haberleri üzerinde de “incelemeler” yapan Siyonist Federasyonu, BBC’nin ilkeleriyle ters düştüğünü iki örnek vererek açıklama yoluna gitti. “1967 Ortadoğu’yu nasıl şekillendirdi?” başlıklı yazı ve BBC Radyo 4’ün “From Our New Correspondent” programında kullanılan bazı kalıplar ve benimsenen üslup “rahatsız edici” bulundu. Örneğin; “İsraili generaller,...İsrail’in 1948 Bağımsızlık Savaşı’nda yarım kalan işini (unfinished bussiness) bitirmeye hazırlanıyorlardı” ifadesindeki “yarım kalan iş” ifadesine karşı çıkıldı. 1967’deki savaşla ilgili olarak kullanılan “uluslararası hukuka rağmen İsrail’in toprak kazanımlarının olduğu ve İsrail’in kendisi dışında kimseye hukuku ‘yorumlamaya’ izin vermediği” ifadesi de “tarafsızlığa gölge düşürecek” nitelikte bulundu.

İsrail’in Filistin topraklarıyla arasına ördüğü duvarın “ismi” konusunda da Siyonist Federasyonu’ndan gelen bir baskı var. Lahey Adalet Divanı’nın yasadışı bulduğu duvara önce “çit” daha sonraysa “güvenlik duvarı” tanımını kullanan BBC’nin tarafsızlığa, olması gereken uluslararası hukuk merceğinden mi yoksa medyanın ekonomi-politik boyutlarından biri olan finansal baskı merceğinden mi baktığı bu örnekte de çok net belli oluyor.

The Independent’te BBC’nin son durumunu ağır bir dille eleştiren Robert Fisk, artık güvenilir haber kaynakları içinde, dünyanın bu “en güvenilir haber kuruluşu” olan BBC’nin sayılamayacağını ifade ediyor. Ortadoğu’yla ilgili haberlerde, bir İsrail gazetesi olan Haaretz’in önemli muhabirleri Amira Hass ve Gideon Levy’den malumat almanın, en tarafsız olduğunu iddia eden BBC’den haber almaktan çok daha güvenilir ve inanılır hale geldiğini belirten Fisk, medya-iktidar-sermeye ve ideoloji ilişkisini bir cümleyle özetliyor: “Korkarım ki aynı eski hikâye. Sizi gerçeklerden saptırmak isteyenler karşısında bir kez diz çöktüğünüzde, sonsuza dek

o dizlerin üzerinde kalırsınız.”

İspanya'da ETA bitiyor mu?

Ceren Dönmez

ETA (Euskadi Ta Askatasuna/Bask Ülkesi ve Özgürlük) örgütü askeri kanat şefi Jurdan Martitegi, 18 Nisan'da iki örgüt zanlısıyla birlikte Fransa'nın güneydoğusunda yakalandı. Operasyon, artık yakından tanıdığımız yargıç Baltasar Garzón'un emirleri doğrultusunda, İspanyol Ulusal Polisi ve Fransa arasındaki işbirliğiyle yürütüldü. İspanyol Ulusal Polisi ve Fransız jandarmalarının ortak çabalarıyla özel arabasıyla geçtiği yola tuzak kurularak yakalanan Jurdan Martitegi hakkında 2006'dan beri arama emri bulunuyordu.

ETA böylelikle yarım yıl içinde üçüncü askeri şefini, ateşkes bittiğinden (1999) beri de on birinci önemli örgüt yetkilisini yitirmiş oldu. İspanya'nın güvenlikten sorumlu Devlet Bakanı Antonio Camacho, ETA'nın durumunu "dağılma" olarak değerlendirdi: "Devlet bugün daha güçlü ve ETA çok daha zayıf". Camacho, ETA'nın "zarar verme" kapasitesine sahip bulunduğunu eklemeyi yine de ihmal etmedi.

Fransa yasalarına göre yakalanmalarını takip eden dört gün içinde hakim önüne çıkarılmaları gereken zanlılar, ilk 96 saati Montpellier'de tamamladıktan sonra başkent Paris'e götürüldüler. Terörizm karşıtlığıyla tanınan yargıç Laurance Le Vert ise daha tutuklular gelmeden Fransız ve İspanyol polis kuvvetlerinin kaydettiği veriler üzerinde çalışmaya başlamıştı. Daha önceki bulguların da yardımıyla sosyalist Patxi López'in başbakanlığının (lehendakari) Bask parlamentosunda onaylanacağı zamana denk getirilecek bir bombalama eyleminin planlandığı da ortaya çıkarıldı. Emniyet güçlerine göre örgüt, Mart 2009 yerel seçimlerinde seçilen sosyalist lider Patxi López ve onun gelecek hükümetini hedef alan saldırılarını "Bask Vatanı Günü" (Aberri Eguna) olarak nitelenen günde yoğunlaştıracaktı.

Bir İspanyol gazetesine göre, bunun dışında Fransa'da soruşturması sürmekte olan bulgular arasındaki CD'lerden, ETA'nın kraliyet uçağına ya da helikopterine bir saldırı düzenlenmesinin planlandığı da ortaya çıktı. Buna göre, sadece Kral Juan Carlos değil, başbakan ve kabine üyeleri de bu saldırının "potansiyel hedefleri" arasındaydı. Bu dökümanın bulunduğu evde aynı zamanda uçak düşürebilecek mermiler ve fişekler ele geçirilmişti. Rus yapımı Sam-7 tipi olduğu söylenen bu mermiler, 2004 sonbaharında Bask Ülkesi'nin Fransız kesiminde bulunmuştu. Ayrıca, ayrıntılarla çizilen planlar fotoğraflarla da desteklenmişti.

İçişleri Bakanlığı ise bunun bir "komplo teorisi"nden öteye gidemeyeceğini belirtti. İçişleri Bakanı Alfredo Pérez Rubalcaba, söz konusu planlara zamanın ETA lideri ve "stratejik beyni" olarak nitelenen Mikel Antza'ya karşı yapılan operasyonlarda el konmuş olduğunu açıkladı. Yalnız bulgular gösteriyordu ki, ETA'nın elinde, büyük ihtimalle, Eylül 1998 ve

Kasım 1999 arası ateşkes döneminde İrlandalı arabulucular vasıtasıyla sağlanan Sam-7 Strela tipinde iyi ve ateşlenmeye hazır durumda fişekler bulunmaktaydı.

Tarih dersleri veriyordu

Operasyonlar sonucunda yakalanan bir başka ETA üyesinin, Alava eyaleti başkenti Vitoria'da iki ayrı okulda ders verdiği de ortaya çıktı. Bask Ülkesi Üniversitesi Çağdaş Tarih bölümünde yüksek lisans yapan ve "Demokrasiye geçiş ve ETA" adlı bir tez hazırlama niyetinde olduğu ortaya çıkan 30 yaşındaki Alexander Uriarte, Vitoria'da San Prudencio adlı bir ortaokulda tarih dersleri ve din dersinden muaf olanlara da etik dersleri vermekteymiş. Uriarte'nin bir yıl önce de San Viator adlı okulda aynı alanlarda öğretmenlik yaptığı ortaya çıktı.

Haberin Vitoria'da duyulması veliler arasında rahatsızlık yaratırken her iki okulun da hem öğretmenleri hem öğrencileri Uriarte'nin "içten" ve "çok düzgün davranışlı" biri olduğu yönünde görüş belirtti. Okul yetkilileri ise, Uriarte'nin öğretmen konumundan faydalanarak velileri terörle mücadele polisi olan bazı çocukların adreslerine ulaşmış olabileceğini bildirdi.

Diğer yandan, Bask Ülkesi'ndeki bir diğer gelişme de büyük şirket yöneticilerine ETA'dan gelen şantaj mektuplarının sayısının bu dönemde artmasıydı. Navarra'da polise şikayette bulunan José Manuel Ayesa, ETA adına 100 bin ile 400 bin Euro arasında para istendiğini ve şirket sahiplerinin örgütün hedefi yapılmakla tehdit edildiğini belirtti ve ekledi: "Tehdit alan her patron bunu dile getiremiyor, bu yüzden de gerçek sayıya ulaşmak çok zor." Şantajla elde edilen bu paralarla ETA'nın planlamış olabileceği terörist eylemlerin finansal kaynağının mı oluşturulacağı sorusu ise akıllara gelen esas soruydu.

Sosyalistlerin Zaferi

Bask Ülkesi'nden gelen politik sesler ise umudu ve heyecanı yansıtmaktaydı. PNV (Bask Milliyetçi Partisi), PSE (Bask Sosyalist Partisi) ve PP (Halk Partisi) sözcüleri, ayrı ayrı terörü lanetledikten sonra, bu büyük çaplı operasyonun ETA'nın ve siyaseti reddeden şiddet eylemlerinin sona ermesinde çok önemli bir adım olduğunu belirtti.

12 Eylül 1998'de imzalanan Lizarra Paketi'yle ETA terörü sona erdirilirken ortaya çıkan radikal egemenlikçi akımsa, Bask milliyetçilerin parlamentodaki tüm müttefiklerinin desteğini yitirmesine yol açtı ve PNV'yi muhalefete taşıdı. Operasyonun ardından Bask Vatani Günü'nde "Bask kimliğinin serbestçe ortaya konabilmesi için ne gerekiyorsa yapılacağı" açıklanması ve Bask ulusu için tek sınırın kendi kaderini özgürce belirleme olduğunun altının çizilmesi yani egemenlikçi söylemlerin kuvvetlendirilmesi ise PNV'nin 30 yıl sonra ilk defa iktidarı kaybediyor olmasına da bağlanabilir.

İzlanda Çözüm Olarak AB'yi Seçti

Emreca ERDOĞAN

Nisan ayının son hafta sonu İzlanda'da yapılan genel seçim ilginç bir sonucu ortaya çıkardı. Son 18 yıldır iktidarda olan güçlü merkez sağ partisi Bağımsızlık Partisi (BP) büyük oy kaybı yaşarken sol yelpazeden iki parti (İzlanda Sosyal Demokratları ve Sol-Yeşil Hareket) oylarını artırarak 63 sandalyeli parlamentoda toplam 34 sandalye elde etti. Bu sonuç gösterdi ki İzlandalı seçmen 2007 seçimlerinden ilk sırada çıkan "Bağımsızlık Partisi" döneminde yaşanan ekonomik dar boğazdan çıkışı AB tam üyeliğini hedef tutturana sosyal demokratlar ve onun bu yolda partneri olması beklenen Sol-Yeşil Hareket'te görüyor.

1991'den bu yana iktidarda olan BP, yaşanan küresel mali krizin İzlanda'ya yansımaları karşısında yeterli önlemleri almadığı konusunda kamuoyu tarafından yoğun olarak eleştirilmişti. Bu süreçte işsizlik oranı İzlanda tarihinin en yüksek rakamı olan yüzde 8.9'u buldu. İzlanda bankaları ardı ardına iflas bayraklarını çekti. 300 bin nüfuslu bu ada ülkesinin IMF ile 10 milyar dolarlık bir kurtarma paketi imzalayacak kadar mali sıkıntı içine girmesi, BP'nin tarihinin en düşük oy oranına gerilemesine yetti. Seçmenin adada radikal bir değişikliği arzulayan tutumunun sandığa da yansımalarının ardından BP lideri Bjarni Benediktsson seçmen tarafından cezalandırıldıklarını kabul ederken bütün suçun partisinin politikalarında aranmaması gerektiğini eklemeyi de ihmal etmedi: "Seçim sonuçları seçmenlerin 18 yıl iktidarda kalan partimi suçladığını gösteriyor. Anlaşılan seçmenler öfkelerini dile getirdi. Ancak İzlanda'da olup bitenlerin bizim izlediğimiz politika ile ilgisi olduğuna inanmıyorum."

Seçimin galipleri olan Sosyal Demokrat Parti ile Sol-Yeşil Hareket'in olası koalisyonunu zorlu bir süreç bekliyor. Tarihinin en büyük ekonomik krizinin içindeki Kuzey Atlantik adasını bu dar boğazdan biran önce çıkaracak politikaların izlenmesi seçmenin en büyük beklentisi olarak göze çarpıyor. Bağımsızlık Partisi'nin akıbetine uğramamak ve iktidarını sağlamlaştırmak için iki sol parti hızla ve uyum içinde bir mali politika izlemek zorunda. Ancak işler hiçte o kadar kolay gözüküyor. Bir merkez sol partisi olan Sosyal Demokratlar, mali krizden çıkışın yolunu hızla gerçekleştirecek bir AB tam üyeliği olarak görmekte. Öyle ki parti lideri Jóhanna Sigurðardóttir yaptığı bir açıklamada üyelik sürecine seçimlerden birkaç hafta sonra başlanmasını arzu ettiğini beyan etmişti. Hatta ülkesinin AB üyeliğini takip eden 4 yıl içinde Euro'ya da geçebileceğini düşündüğünü açıklamıştı. Sosyal Demokrat Parti AB ile müzakerelerin başlamasının yabancı yatırımcıların güvenin kazanılması için önemli bir adım olacağı görüşünde. Onlara göre İzlanda'nın küçük ekonomisi 27 ülkeli Avrupa bütünleşmesine eklenemediği sürece ekonomik krizleri devamlı yaşamak zorunda kalacak. Kuzey Atlantik'in bu küçük ülkesinin küresel mali kriz ile tek başına baş etmesinin olanaksız olduğunu düşünen Sosyal Demokratlar AB ve neoliberalizm ile bütünleşmenin ekonominin bu dar boğazdan çıkarılması ve bir daha bu krizin yaşanmaması için gerekli olduğu görüşünde.

Ancak -karşılıklı iyi ilişkilerine rağmen- olası koalisyonun diğer ortağı Sol-Yeşil Hareket ise AB politikaları konusunda Sosyal Demokratlara destek vermiyor. AB sürecine daha soğuk bakan Sol-Yeşil Hareket, AB dışında kalan diğer Avrupa ülkeleri ile, özellikle de İzlanda benzeri bir kuzey Avrupa ülkesi olan Norveç'le işbirliği yapılmasından yana. Parti, AB'yi oldukça anti-demokrat ve gereğinden fazla neoliberal buluyor. Buna ek olarak AB bütünleşmesiyle İzlanda'nın doğal zenginlikleri üzerindeki denetimini kaybetmesinden ve AB balıkçılık politikalarının (Norveç gibi İzlanda'nın da gelirinin önemli bir kalemını balıkçılık oluşturmaktadır) ülkeye zarar vermesinden endişe duyulduğu beyan edilmekte. Parti, AB'ye karşı bu muhalefetine rağmen seçim sonrası demeçlerinde Sosyal Demokratlar ile iyi ilişkilerin sürdürülebilmesi açısından bu tavrından ödün veriyor. Öte yandan iki parti de AB'ye başvuru ve üyelik sürecinde referanduma başvurulması konusunda hemfikir.

Yeni parlamentoda 16 sandalyeye sahip "Bağımsızlık Partisi" ise geleneksel olarak AB'ye karşı. Bunun yanında parlamentoda 9 sandalye elde eden "İlerleme Partisi", AB karşıtı olarak bilinmesine rağmen son dönemde verdiği demeçlerle bu politikasını terk ettiğini ve AB üyeliğini destekleyen bir konumda yer aldığını belirtmekte.

Diğer yandan, İzlanda'nın üyeliği Avrupa Birliği tarafından da desteklenmekte. Hatırlanacağı gibi, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Üyesi Oli Rehn, Ocak ayında yaptığı açıklamada, İzlanda'nın Birliğe Hırvatistan'la aynı dönemde üye olabileceğini söylemişti. Medyada çıkan haberlere göre de İzlanda'nın başvuruda bulunması durumunda en geç 2011 yılında birlik üyesi olabileceği görüşü yaygın.

Moldova Seçimleri Sonuca Bağlandı

Eylül Başak TUNCEL

5 Nisan'da gerçekleşen parlamento seçimleri, Moldova'da kargaşa yarattı. Uzun süre devam eden protestolar üzerine oylar yeniden sayıldı ama sonuç değişmedi: Komünist Parti, Parlamento'da kazandığı 60 koltuğu korumakta. Merkez sağ partileri, Liberal Parti ve Liberal Demokratik Parti 15'er, "Moldova Birliğimiz (Our Moldova Alliance) ise 11 koltuğa sahip.

2001'den bu yana iktidarda olan Komünist Parti'nin yüzde 50 oy oranıyla kazandığı seçimin sonucundan memnun olmayan binlerce kişi protesto için sokaklara döküldü. "Avrupa'ya dâhil olmak istiyoruz!" sloganlarıyla gösteriler düzenleyen muhalefet partileri yandaşları seçimlerin yenilenmesini isterken, bu vesileyle Romanya ile birleşme ve AB ile yakınlaşma taleplerini de dile getirdi. Şiddeti iyice artan gösterilerde halk hükümet binalarına saldırdı ve gösterilere müdahale eden polis pek çok kişiyi gözaltına aldı.

AGİT gözlemcilerinin demokratik koşullarda yapıldığını belirttiği, Bağımsız Devletler Topluluğu gözlemcilerinin de herhangi bir ihlal bulmadığı seçimlere damgasını vuran ise aşırıya kaçan gösterilerden ziyade Moldova Devlet Başkanı Vladimir Voronin'in sözleri oldu. Voronin, seçimlerin tekrarlanmasını gerektirecek bir durum olmadığını söyledikten sonra, komşu Romanya'yı kızdıran suçlamalarda bulundu. Ülkedeki şiddet olaylarını Romanya'nın kışkırtması olarak niteleyen Voronin, gösterileri de "ayaklanma" olarak nitelendirdi.

Bunu biraz daha açmak gerekirse, AB üyesi olan yani Batı'yla kuvvetlenmiş bağlantılara sahip olan Romanya'nın Moldova'da komünist bir hükümetin başa gelmesini istemeyeceği düşünülebilir. Öte yandan, daha fazla zenginleşmek, komşu Romanya'nın olanaklarına sahip olabilmek ve Batı'ya yaklaşmak isteyen Moldova halkı da tamamen kendi iç dinamikleriyle komünist hükümetin bir dönem daha iktidarda olacak olmasına tepki göstermiş olabilir. Dolayısıyla, Batı'dan ziyade Rusya'ya daha yakın olan ve bu olaylarda da Rusya'nın desteğini arkasına alan Voronin'in sözleri gerçeği yansıtır olabileceği gibi birtakım gerçekler de göz ardı ediliyor olabilir. Her iki durumda da, özellikle ekonomik sorunların varlığı nedeniyle yönetimden memnun olmayan bir kesimin varlığı inkâr edilemez. Hem -küresel ekonomik kriz de hatırlandığında- hangi ülkede böyle değil ki?

Voronin'in açıklamaları Romanya'da doğal olarak tepkiyle karşılandı ve gösterilerin muhalefeti karalamak adına bizzat komünistler tarafından gerçekleştirildiği iddia edildi. İki ülke arasındaki karşılıklı iddia ve suçlamalar tartışılırken Kışinev'deki Romanya Büyükelçisi sınır dışı edildi, Romanya vatandaşlarına vize zorunluluğu getirildi ve karşılıklı tren seferleri iptal edildi. Uzaması muhtemel bu krizin ve yarattığı gerginliğin en çok da iki halkı olumsuz etkileyeceği ise aşikâr.

Bilindiği gibi, Moldova iki dünya savaşı arasında Romanya'ya aitti ve 1940'da da SSCB'nin bir parçası oldu. Moldova ve Romanya ortak bir tarihe ve kültüre sahip; Moldovalıların önemli bir kısmı Rumen kökenli ve iki ülkede de yeniden birleşme hayali kuranlar mevcut. Ekonominin oldukça kötü durumda olduğu, çoğu kişinin çalışmak için yurtdışına gittiği, ortalama maaşın ayda 168 Euro'nun altında olduğu Avrupa'nın bu en fakir ülkesinde komünist hükümetle işlerin daha da zorlaşacağı ve Romanya'dan, dolayısıyla da AB'den uzaklaşılacağı endişesi seçim sonuçlarına yönelik şiddetli tepkinin nedenleri arasında sayılabilir.

Avrupa Birliği'nde Bir Gçmen Krizi Daha

Nazlı Seza ONAT

Avrupa Birliği lkelerinde gçmenlerin kabul konusunda yaşanan krizlere Nisan ayında bir yenisi daha eklendi. Gçmen politikalarıyla eleştiriye tabi tutulan birliğin yelerinden İtalya, Malta'yla yaptığı uzun pazarlık sonucu gçmenleri ülkesine kabul etti.

Nisan ayında, Libya'dan İtalya'ya hareket eden ve botları battıktan sonra Tunus istikametine ynelen Türk bandıralı Pınar E isimli gemi tarafından kurtarılan 140 Afrikalı gçmenin yaşadığı trajedi, Avrupa Birliği lkelerinin gçmen kabul konusunda yaşadığı diplomatik krizlerden birine daha neden oldu. Malta, Lampedusa Adası yakınlarında Türk mürettebat tarafından bulunan gçmenleri İtalyan karasularında buldukları gerekçesiyle kabul etmezken, İtalyan hükümeti ise mültecileri Malta'nın kabul etmesi gerektiğini ne sürmüş, İtalyan ve Maltalı yetkililerin temasları günlerce sonuçsuz kalmıştı. Bu süre içinde hamile bir gçmen, zorlu koşullara dayanamadı ve hayatını kaybetti. Yalnızca 13 kişilik mürettebata yetecek kadar erzak ve su stoku bulunan Türk gemisinde günlerce süren açlık ve susuzluk isyana yol açtı. Pek çok gçmenin sağlık durumu trajik boyutlara ulaştı. Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barosso'nun müdahalesi ile Malta ve İtalya arasında süren diplomasi krizi sonuçlandı ve nihayet İtalyan Dışışleri Bakanı Franco Frattini, Afrikalı gçmenleri İtalya'ya kabul edeceklerini açıkladı.

Avrupa Birliği Adalet Komiseri Jacques Barrot, bu olayın ardından gçmen kabulünün Avrupa'nın büyük bir sorunu olduğunu dile getirdi ve mülteci girişini azaltmak için zellikle Mısır, Libya ve Tunus gibi transit ülkelerle işbirliğinin arttırılması gerektiğini vurguladı.

Geride bıraktığımız Nisan ayının başlarında Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin G, Gçmenler ve Uyum'dan Sorumlu Bakan Eric Besson'a yazdığı mektup basına sızdıştı. Sarkozy, mektupta küresel krizden dolayı iş dünyasının zorlu bir süreçten geçtiğini ve işsizlik oranının arttığını belirtmiş, AB dışından ülkeye çalışmak için gelecek gçmenlere vize verilmesinin zorlaştırılmasını talep etmişti.

AB lkelerinin baş edilmesi gereken bir sorun, gçmenlerin de daha iyi istihdam koşulları ve "daha yaşanabilir" lke arayışı olarak grdğ g, aynı zamanda psiko-sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. AB lkeleri yalnızca ekonomik koşulları değil güvenlik endişesini de dile getiriyor ve kaçak gten rant sağlayan mafya benzeri oluşumları da bir tehdit olarak gryor. Bu anlamda AB lkelerinin çoğunda g karşıtı bir kamuoyunun hali hazırda varlığından sz edilebilir. Kasım 2008'de ABD Merkezli Marshall Fonu tarafından yapılan anket de bu durumu doğrular nitelikte.[1] Buna gre Avrupalıların yüzde 47'si, ABD'lilerin ise yüzde 62'si g bir tehdit olarak gryor.

Avrupa ülkelerinde, özellikle küresel ekonomik kriz sonrasında değişikliğe uğrayan istihdam politikaları ve göçmenlere vize verilmesinin zorlaştırılması gibi uygulamalardan da anlaşılacağı üzere, Malta ve İtalya arasında yaşanan göçmen kabulü tartışması, Avrupa diplomasisinde göçmen politikalarından kaynaklanan son kriz olmayacak. Avrupa Birliği'nin göçmen politikalarında gerek AB dışındaki ülkelerden gelen göçmenler, gerekse Birliğe üye ülkeler için fayda sağlayacak, etkili bir dönüşümden söz etmek ise şu an için çok mümkün görünmüyor.

[1] Avrupa ve ABD yasadışı göçten endişeli

<http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/analyze/avrupa-ve-abd-yasadisi-gocten-endiseli-003603> (30/4/2009)

BM İrkçılıkla Mücadele Konferansı Avrupa'yı da karıştırdı

Esra AKGEMCİ

İsviçre'nin Cenevre kentinde sekiz yıl aradan sonra ikincisi düzenlenen BM İrkçılıkla Mücadele Konferansı, protestolarla başladı. İsrail'in çağrısıyla başta ABD olmak üzere bazı devletler konferansı boykot ettiler. AB ise bu konuda ortak bir tutum oluşturamadı. İtalya, Polonya, Hollanda ve Almanya konferansa katılmama kararı alırken, İngiltere, Fransa, İsveç, Çek Cumhuriyeti ve Danimarka büyükelçi düzeyinde katılmayı uygun buldu. Konferansa katılan Avrupalı delegeler ise Ahmedinejad'ın kürsüye çıkmasıyla salonu terk etti.

AB'yi bölen ırkçılık ve İsrail ile ilgili tartışmalar, 2001 yılında Güney Afrika'nın Durban kentinde yapılan İrkçılıkla Mücadele Konferansı'nda da yaşanmıştı. Sonuç bildirgesi taslağında İsrail'e yönelik eleştiriler yer alınca, İsrail ve ABD temsilcileri konferansı terk etmişti. 20 Nisan'da Cenevre'deki konferans (Durban II) ise daha başlamadan sonuç bildirgesi üzerinde pazarlıklar yapılmaya başlandı. Almanya ve ABD, İsrail ile ilgili paragrafın çıkarılmaması durumunda konferansı boykot edeceğini ilan etti. AB ülkeleri konferansa karşı ortak bir tavır belirleyemezken İsrail'e en büyük destek Almanya'dan geldi.

Almanya'nın tepkisi Ahmedinejad'a

AB ülkeleri arasında konferansa en sert tepki gösteren ülke Almanya oldu. Almanya'daki pek çok kurum ve kuruluş, hükümeti konferansı boykot etmemeye davet ettiyse de hükümetin tavrı değişmedi. Almanya'nın toplantıya katılmama kararını, "Yahudi soykırımını inkar eden ve İsrail'in haritadan silinmesi yönünde görüşler savunan İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın katılımı nedeniyle aldığı" açıklandı. Alman hükümetinden bir yetkili de Almanya'nın tarihi geçmişine, özellikle de ırkçılık ve Yahudi karşıtlığı konusunda taşıdığı sorumluluğa dikkat çekti.

Almanya Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier da, "AB'nin çabalarına karşın bu konferansın 2001'de olduğu gibi başkalarının çıkarına hizmet etmesi olasılığının bulunduğunu ve bu nedenle katılmayı kabul edemeyeceklerini" belirtti. Steinmeier, AB'nin ortak bir tutum oluşturamaması konusunda ise şu yorumu yaptı: "Bu konferansın nasıl gelişeceği konusunda farklı tahminler ve değerlendirmeler var. Ama bu elbette ki AB'nin siyasi stratejilerinde bir bölünme olduğu anlamına gelmez."

İsviçre'nin tarafsızlığı da sorun oldu

İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres, İrkçılıkla Mücadele Konferansı'nı "ırkçı" olmakla suçladı. Peres, konferansın asıl konuşmacısının Ahmedinejad olmasının kendisini çok yaralayıp utandırdığını belirterek "İsviçre'nin tarafsızlığının da herhalde bir sınırı olmalı" dedi. İsrail tepkisini, İsviçre'deki büyükelçisi İlan Elgar'ı ülkeye çağırarak gösterdi. "Tarafsız" olmakla

eleştirilen İsviçre Cumhurbaşkanı Hans Rudolf Merz'in de konferansta Ahmedinejad'ın elini sıkması dikkat çekti.

Kim ırkçı?

Konferans öncesi karşılıklı ırkçılık suçlamaları iyice alevlendi. Avrupa Yahudi Kongresi Başkanı Moshe Kantor, BM'nin Ahmedinejad'ı davet ederek, "kurda kuzuyu teslim ettiğini" ifade etti. Ahmedinejad'a göre ise "ırkçılığın bayrağını taşıyan" İsrail'den başkası değil. Ahmedinejad, konferansta İsrail'i "Filistinlilerin üzerinde zalim ve baskıcı, ırkçı rejim" kurmakla suçlarken, İsrail Başbakan Yardımcısı Silvan Şalom da asıl ırkçının İran olduğunu söyledi. Şalom, "İran'ın şu an yapmaya çalıştığı şey, Hitler'in 65 yıl önce Yahudi toplumuna yaptığından çok farklı değil" dedi.

"Konferansın tuhaf katılımcısı"

Konferansta gözler İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın yapacağı konuşmadaydı. Ahmedinejad'ın katılacağı konferansın ilk gününün, Nazi lideri Hitler'in doğum gününe denk gelmesi de, tansiyonu artıran bir diğer unsurdu. Ahmedinejad, "Niye Irak'ta bir milyon insan katledildi? Dünyaya hükmeden Siyonist rejimi destekleyen eski dönemin Amerikan hükümeti Irak'ta tüm kötülüklerin kaynağı. Dünya Siyonizmi ırkçılığı temsil eder" diye konuştu.

Ahmedinejad'ın konuşması "ırkçı, ırkçı" bağırışlarıyla kesildi ve yaklaşık 40 Batılı diplomat salonu terk etti. Fransa Büyükelçisi Jean-Baptiste Mattei, "Ahmedinejad Yahudi halkı ve İsrail konusunda konuşmaya başlayınca, salonda kalmamız için bir neden kalmamıştı" dedi.

Ahmedinejad'dan hemen sonra kürsüye çıkan Norveç Dışişleri Bakanı Jonas Gahr Store ise, İran cumhurbaşkanının sözlerinin "konferansın saygınlığının ruhuna aykırı olduğunu" söyledi. Store, Ahmedinejad'ın İran'ı "konferansın tuhaf katılımcısı" durumuna düşürdüğünü de ileri sürdü. Ahmedinejad'a bir tepki de BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'dan geldi. Ban Ki-Moon, "İran Cumhurbaşkanı'nın bu platformu suçlamak, bölmek ve hatta kışkırtmak için kullanmasından esef duyuyorum. Bu, konferansın elde etmek istediğinin de tam tersi. Irkçılık sorununa yapıcı çözümler getirilmesini son derece zor hale getiriyor" dedi.

AB'nin 'NATO Krizi'

Erdem GÜNEŞ

Hırvatistan ve Arnavutluk'un da katılımıyla 28 üyeli bir ittifaka dönüşen NATO'nun 60. kuruluş yıldönümü, Türkiye'nin Rasmussen'in genel sekreterliğini veto etmesiyle krize sahne oldu. Aslında kriz sinyallerini aylar öncesinden veren Türkiye, Rasmussen'in adaylığına sıcak bakmadığını, başka bir ismin NATO genel sekreteri olması gerektiğini çeşitli düzeylerde ve kanallarla açıklamıştı. Ancak başta Şansölye Merkel ve Mösyö Sarkozy olmak üzere tüm Avrupa Birliği liderleri Rasmussen'in arkasında kenetlenince 4 Nisan günü kriz patlak verdi ancak 24 saat süren diplomasi trafiği sonucunda Türkiye ikna edilebildi. Danimarka Başbakanı Anders Fogh Rasmussen 5 Nisan günü NATO'nun yeni genel sekreteri oldu.

Türkiye ikna edildi edilmesine de karşılığında elde ettiği iddia edilen "kazanımlar" havada kaldı. İlk olarak Rasmussen'in İslam âleminden özür dileyeceği söylenmişti, Rasmussen krizden iki gün sonra Medeniyetler İttifakı Buluşması için geldiği İstanbul'da "Tüm dinlere saygılı olunmalı" diyerek bunu geçiştirdi. Roj TV kapatılacak denilmişti, bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekleşirse yerine yenisinin yayına başlatılmayacağı konusunda hiçbir somut veri hala ortada yok! Dışişleri Türkiye'nin NATO'nun askeri kanadında iki önemli mevkide bulunacağını ve AB ile müzakerelerde biri enerji olan iki başlıkta daha hızlı ilerleneceği açıklamıştı; bu konuda da henüz bir gelişme görülmedi. Yani sonuç olarak 5 Nisan günü Türkiye'de pek çok gazetenin bir diplomasi zaferi olarak yorumladığı NATO krizinin aslında Türkiye'nin "kandırılması"ndan başka bir şey olmadığı birkaç gün içinde ortaya çıktı. Oysa Türkiye Rasmussen'e olan itirazında haklı gerekçelere sahipti. Ancak Avrupalı siyasetler kulaklarını buna tıkamakta ısrarcı olup Türkiye'yi "şımarıklık yapmakla" suçladı. Batı medyası ise Türkiye'nin "cüretinin" bedelini ödeyeceğini yazdı.

Türkiye 2005'te onlarca kişinin ölümüne neden olan gösterilerin hedefindeki karikatür krizini yönetemeyen, 11 Müslüman ülkenin büyükelçisini kapıdan çeviren ve tüm dünyada Müslümanların büyük öfkesini kazanan Rasmussen liderliğindeki NATO'nun, Müslüman bir coğrafyada başarısız olacağını iddia etmekte hiç de haksız değildi. Rasmussen'in basın ve ifade hürriyetini kullanarak savunduğu karikatürler, ırkçı birer nefret ifadesiydi ve basın hürriyetinin kötüye kullanımından daha naif bir anlam taşımıyordu. Üstelik aynı Rasmussen, 2001'den beri yönettiği Danimarka'da Avrupa'nın en katı göçmen yasasını çıkartmış, Che portreli, orak çekiçli tişörtler bastırıp internetten satmaya çalışan bir avuç Danimarkalının hapis cezası aldığı "tişört davası"nın ifade hürriyetinin ihlali olarak görmemişti! Böyle bir ismin Taliban ve El-Kaide ile savaşacak Müslüman bir coğrafyada NATO'nun lideri olmasının tepki çekeceği çok açık. NATO zirvesinde 5000 kişilik askeri güç sözü veren AB üyesi devletler belki de Rasmussen gibi bir isimle "karşı taraf"ın saflarına kat be kat fazla "mücahit" kazandırdıklarını göz ardı ediyor! Dahası krizin NATO'nun tek Müslüman üyesi olan Türkiye'nin iyice dışlanmasına neden olması, Tahran'la diplomatik teması sürdüren tek NATO üyesi olarak Ankara'nın yakınlaşma açısından birincil kanalken neredeyse uyarılarının hiç dikkate alınmaması da bir diğer önemli nokta.

NATO Zirvesinde AB Şantajı

Gelelim Avrupa Birliği'nin krizde Türkiye'ye yönelttiği şantaja. Avrupa Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn kriz sırasında şöyle konuştu: "Türkiye-AB ilişkileri yara alacaktır." Bu yetmezmiş gibi ittifakın Avrupalı liderleri "Biz AB içinde Rasmussen'i destekleme kararı aldık" açıklaması yaptı. Bunun üzerine Abdullah Gül "Burası AB değil NATO, kararı burada birlikte alırız" diye cevap verdiyse de AB'nin bu türden bir ikiyüzlülüğe ne denli aşına olduğunu unutmamak gerekir. Bu ikiyüzlülüğün bir nedeni ise Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin Haziran ayındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerine malzeme yapılması... Fransız Liberation gazetesi "Türkiye'nin Rasmussen çıkışının Fransa'yı mutlu ettiğini, bunun üyelik yolunda Fransa tarafından kullanılacağını" yazdı. Üstelik Obama'nın Strazburgtan sonra yaptığı Türkiye gezisi sırasında Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediğini açıklaması, Avrupa kamuoyunda hiç de olumlu karşılık bulmadı. Avrupalılar bunun "ABD'ye Meksika sınırını aç demek gibi bir anlam taşıdığını" savunuyor.

Sonuç olarak yaşanan bu krizden ne Türkiye ne AB tatmin edici bir sonuç alamadan ayrıldı. Rasmussen, Obama olmadan Türkiye'nin ikna edilemeyeceğini gördü ve Obama'nın yanında Gül'ü ikna etmek için üçlü bir toplantıya katılmak zorunda kaldı. Türkiye verdiği veto kararının arkasında ABD desteği olmadan en fazla 24 saat dayanabildiğini gösterip üstüne de "Biz kazandık" açıklaması yapınca diplomatik açıdan ne denli toy olduğunu gösterdi.

Velhasıl bu krizin tek kazananı, tüm tarafların kendisine muhtaç oldukları aşikâr olan ABD, daha da önemlisi Barack Obama'ydı. Nicolas Sarkozy ve Angela Merkel, Strazburg'taki NATO zirvesinin sonunda Barack Obama'ya dönüp şöyle diyordu: "Onunla çalışmaktan mutluyuz. Ona güveniyoruz!" Obama'nın garantilerine güvenip Rasmussen vetosunu kaldıran Recep Tayyip Erdoğan ise İstanbul'da şöyle diyordu: "Barack Obama'nın sözüne güveniyoruz!" ABD halkı da, Avrupa kamuoyu da ona güveniyor... Ancak ona güvenmeyen birileri var dünyada; Ortadoğu'da, Asya'da, dünyanın geri kalanında... Onun George W. Bush'tan farkının olmadığına, Irak'tan çekilip Afganistan'a yerleşeceğine inanan milyonlarca insan...

Portre: Bernard Kouchner

Yeşim ÖZTÜRK

Fransa Sosyalist Partisi'nin bir üyesiyken François Fillon'un kurduğu sağ görüşlü hükümetin Dışişleri Bakanı oluvermesi ile daha başından sansasyonel olarak nitelendirilen Bernard Kouchner, 2007 yılından beri Fransa'nın dışişleri bakanlığı görevini yine "sansasyonel" bir şekilde sürdürüyor.

1969'da Fransa'nın Avignon kentinde Yahudi bir baba, Protestan bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen Kouchner, politik hayatına Fransa Sosyalist Partisi ile başlamış, ancak parti liderini devirmeye teşebbüs ettiği için 1966'da partiden ihraç edilmişti. Aslında, o ana kadar politikadan ziyade eğitimi aldığı tıp alanında yaptıklarıyla dikkat çekmişti. 1968'de Nijerya İç savaşı sırasında Kızıl Haç için Biafra'da doktorluk yapmış, Lübnan İç Savaşı sırasında Beyrut'taki mülteci kamplarında gönüllü hizmetlerde bulunmuş ve 1971'de "Sınır Tanımayan Doktorlar" (Médecins Sans Frontières) derneğinin kurucularından olmuştu. Başkanıyla yaşadıkları fikir ayrılıkları nedeniyle daha sonra bu dernekten ayrıldı ve 1980'de "Dünya Doktorları"nı (Médecins du Monde) kurdu.

Kouchner'e insani yardım görevleriyle ilgili yöneltilen suçlamalar da yok değil. Nitekim, geçtiğimiz şubat ayında gazeteci yazar Pierre Pean tarafından kaleme alınan "K...ya Göre Dünya" (Le Monde Selon K...) isimli kitapta, 2002-2007 yılları arasında Afrika'da yürüttüğü görevler esnasında kamu sorumluluklarını suistimal etmekle suçlanmıştı. Kitapta yer alan iddialara göre, "Esther" isimli kamu kuruluşunun başkanlığını yürüten Kouchner, aynı zamanda "Africa Steps" ve "Imeda" isimli özel şirketlere de danışmanlık yapmış ve kamuya karşı olan sorumluluklarını hiçe sayarak kar getirici faaliyetlerde bulunmuştu. Kouchner'in kitaptaki iddialara yanıtı ise sert oldu. Bakan, bütün faaliyetlerde yasal ve şeffaf davranarak tüm gelirlerinin vergisini ödediğini, sadece Imeda şirketine tıp ve halk sağlığı alanında danışmanlık yaptığını belirtti. Konu gündemde uzunca bir süre kalmadı belki ama Kouchner'in Fransız kamuoyunda puan kaybetmesine neden olduğu da açık.

Doktorluk mesleğinin yanı sıra politikadan da vazgeçmeyen Kouchner, 1992'den 2002'ye kadar Fransa Sosyalist Partisi tarafından kurulan hükümetlerde Sağlık Bakanı olarak görev yapmış, sağ partilerin hükümet kurduğu dönemlerde ise Avrupa Parlamentosu'nda siyasete devam etmişti.

Ülkelere "insani değerler" uğruna silahlı müdahale yapılmasına sıcak baktığını her fırsatta dile getiren politikacı, 1999 yılında BM Genel Sekreteri'nin özel temsilcisi sıfatıyla 18 ay boyunca Kosova'da yeni yönetimin ve siyasi sistemin oluşturulması çalışmalarında bulunmuş, hatta Priştine Üniversitesi tarafından bu görevi sırasındaki çabaları nedeniyle fahri doktorluk unvanına layık görülmüştü. Ancak kariyerindeki en büyük başarısı kuşkusuz

Fransa Dışışleri Bakanı olmasıydı. Bu, yıllardır üyesi olduğu Sosyalist Parti'den dışışlanmasına neden olsa da...

Fransa Cumhurbaşkanı Nicola Sarkozy'nin yakın arkadaşı olan Kouchner, kimi konularda devlet başkanını etkileyebildiği için Fransa siyasetini belirlemede önemli bir yere sahip. Benazir Butto'nun öldürülmesinden sonra Pakistan'ı ziyaret eden ilk Batılı yetkilinin Fransa Dışışleri Bakanı olması, Kouchner'in Sarkozy'yi ikna edebildiğinin kanıtı olarak gösteriliyor. Zira basına yansıyan bilgilere göre, bu ziyaret Kouchner'in Benazir Butto'ya olan kişisel saygısı ve özel isteği üzerine gerçekleştirildi. Normal şartlar altında Sarkozy de dahil Fransız yetkililerin Butto süikastinin ardından bu ülkeyi ziyaret etmesi, Pakistan ile tarihi ilişkileri olmayan Fransa açısından garip olabilirdi.

Türkiye'nin AB üyeliği konusunda da Kouchner'in tavrı önem teşkil ediyor. Bakan 2007 yılında Türkiye ile müzakere sürecinin bütününe ara vermeme konusunda Sarkozy'yi ikna edenler arasındaydı. Ancak Kouchner, 3 Nisan 2009'da başlayan NATO zirvesi sonrası, Türkiye'nin üyeliğini sorgulamaya başladığını açık açık söyledi ve buna sebep olarak da Türkiye Başbakanı Erdoğan'ın zirvedeki davranışını ve Türkiye'nin Rasmussen'e muhalefetini gösterdi. Göreve başladığı zamandan beri sol kesimlerin tepkisini çeken Kouchner'in bu tavrı, sadece Türkiye'de değil kendi ülkesinde de yoğun şekilde eleştirildi. Kouchner'in önceleri aynı saflarda yer aldığı ve Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemek için birlikte kitap bile yazdığı Yeşiller Partisi üyesi Daniel Cohn-Bendit, bakanın öne sürdüğü argümanı gerçekçilikten uzak bulunduğunu belirtti. Çünkü Erdoğan da her ülke başkanının yapacağı gibi ABD'den makul taahhütler elde etmeye çalışmıştı. Türkiye'nin yaptıklarını "uzlaşmaz tutum" olarak nitelendirmek ve bu ülkenin AB'deki uyumu bozacağı tahminlerine göre politika değiştirmek, Türkiye'deki çevrelere göre de akılcı değildi. Ancak Kouchner'in açıklamaları yeni tavrını net bir biçimde ortaya koyuyor.

Kouchner, Eylül 2007'de, İran ile yaşanan nükleer krizin savaşa hazırlığı zorunlu kıldığı yönünde açıklamalar yapmış, savaş çığırtkanlığı yapmakla eleştirildikten sonra ise amacının aslında barış mesajı göndermek olduğunu belirtmişti. Dış politika konularında çok az istisna dışında Sarkozy ile aynı görüşleri paylaşan bakan, ABD'nin Irak'ta tek başına başarılı olamayacağını ve Fransa'nın ona destek vereceğini belirtmişti. Ağustos 2008'de yaptığı ve uluslararası kamuoyunda şaşkınlıkla karşılanan sürpriz Irak ziyareti, Fransa'nın ABD'ye yaklaştığının bir diğer göstergesi olarak kabul edilmişti. Yarım asır önce Komünist Öğrenci Ligi üyesi olarak ABD emperyalizmini protesto etmek için Paris'teki ABD büyükelçiliğine kırmızı boya atan Kouchner, şu sıralar ABD taraftarı dışışleri bakanı olarak anılıyor.